

Toplumcu Düşünce Enstitüsü Haftalık Değerlendirme Notu

Haftalık Değerlendirme Notu/ 03022015
Hazırlayan: Mahir BÜYÜKYILMAZ

3 Şubat 2015

A) DÜNYA

A1) ABD Başkanı Obama, Hindistan'a ve ardından Suudi Arabistan'a ziyaret gerçekleştirdi. Delhi ziyareti sırasında Hindistan Başbakanı Modi'yle beraber ülkeleri arasındaki savunma ve güvenlik alanındaki işbirliğini derinleştirmeyi kararlaştırdıklarını açıkladılar ve iki ülke arasında 2008 yılında imzalanan fakat yürürlüğe koyulamayan nükleer işbirliği anlaşmasıyla ilgili anlaşmazlıkların çözümlendiğini dünya kamuoyuna duyurdular. Yapılan anlaşma Amerikan şirketlerinin Hindistan'a sivil nükleer teknoloji sağlamasını öngörüyordu. Anlaşmanın uygulanması, Hindistan yasalarının nükleer kaza olması halinde nükleer santral kuran ve malzeme sağlayan şirketleri sorumlu tutması nedeniyle bugüne kadar işletilememişti. Ancak bu ziyaret sırasında tarafların milyonlarca dolarlık bir sigorta fonu kurma konusunda anlaşması Hindistan'ın yasa değişikliğine gitme zorunluluğunu ortadan kaldırdı. Ziyaret sırasında Hindistan Dışişleri Bakanı'nın istifa etmesi ve yerine gelecek isim olarak ülkenin Vaşington Büyükelçisi'nin belirlenmesi kayda değer bir gelişme oldu.

A2) Başkan Obama, vefat eden Suudi Arabistan kralının anısına saygı ziyaretinde bulunmak üzere Hindistan gezisini planlanandan kısa tutarak aralarında ABD Dışişleri Bakanı Kerry, CIA Başkanı Brennan ve ABD Ortadoğu Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Austin'nin bulunduğu üst düzey bir heyetle Riyad'a gitti. Ziyaret sırasında tahta geçen Kral Selman'la görüşen Başkan Obama'nın, Suriye'de ABD öncülüğünde IŞİD'e karşı sürdürülen askeri kampanya ve Amerikan hava saldırılarının yıllardır el-Kaide militanlarını hedef aldığı Yemen'deki son durum ve İran'la sürdürülen nükleer müzakereler hakkında istişarede bulunduğu biliniyor.

A3) Arjantin Cumhurbaşkanı Kirchner, kendisi hakkında soruşturma açan Savcı Alberto Nisman'ın gizemli ölümünün ardından, istihbarat teşkilatının feshedileceğini ve hazırlamakta oldukları yeni bir yasa ile istihbarat yapısını baştan kurmayı amaçladıklarını duyurdu. Nisman, Devlet Başkanı Kirchner'i, Dışişleri Bakanı Timerman'ı ve diğer bazı yetkilileri, Tahran ile ticari ilişkilerin zarar görmemesi için 18 Temmuz 1994'te Arjantin-İsrail Derneği'ne (AMIA) düzenlenen 85 kişinin hayatını kaybettiği bombalı saldırıda İran'la olan bağlantıları örtbas etmeye çalışmakla suçluyordu.

B) BÖLGE

B1) Yunanistan'da yapılan erken seçimlerde oyların yüzde 36'sından fazlasını alan Syriza, 300 sandalyelik parlamentoya 149 milletvekiliyle girme hakkını kazandı. 13 sandalye kazanan sağcı Bağımsız Yunanlar Partisi'yle koalisyon anlaşmasına varan Syriza lideri Tsipras Yunanistan'ın yeni başbakanı olarak yemin etti ve kabinesini açıkladı. Tsipras'ın ilk icraatı 22 üyeden oluşsan bakanlar kurulu kabinesini 10'a düşürmek ve dört

süper yetkili bakanlık kurmak oldu. Tsipras beklenildiği üzere Maliye Bakanı olarak Yanis Varoufakis'i belirledi. Küresel finans çevrelerinin gđkaktle takip edeceği Varoufakis, yemin ettikten sonraki ilk açıklamasında ülkesinin borçların geri ödeme koşullarını Avrupa Birliđi-Avrupa Merkez Bankası-Uluslararası Para Fonu'ndan meydana gelen troykayla müzakere etmeyeceklerini belirtti. Avro Grubu Başkanı Jeroen Dijsselbloem'le gerçekleştirmiş olduğu görüşmenin ardından yeni maliye bakanı, ülkesinin almış olduğu kurtarma kredisinin koşullarını Troyka yerine Euro Bölgesi liderleriyle görüşeceklerini ve borçların yarısından fazlasını sildirmeye çalışacaklarını açıklayarak büyük tepki topladı.

B2) İtalya'da Cumhurbaşkanlığı seçimini, Başbakan Matteo Renzi tarafından desteklenen Anayasa Mahkemesi Yargıcı Sergio Mattarella kazandı ve ülkenin 12. Cumhurbaşkanı oldu. Mattarella, İtalya'da parlamentonun iki kanadı olan Cumhuriyet Senatosu ve Temsilciler Meclisi ile 20 idari bölgenin belirlediği 58 üyenin dahil olduğu 1009 sandalyeli Büyük Seçici Meclis'te 665 oy aldı.

B3) Rusya'nın başkenti Moskova'da Suriye rejimiyle muhalefetten bazı temsilcileri bir araya getiren toplantı sona erdi. Taraflar ikinci defa Moskova'da bir araya gelme konusunda anlaşdı, net bir tarih ise verilmedi. Moskova toplantısına Şam'da faaliyet gösteren ve rejimle diyalog içerisinde olan Barışçıl Değişim Güçleri Koalisyonu ve Ulusal Demokratik Değişim Güçleri ile PYD Genel Başkanı Salih Müslim de katıldı. Suriye'de son derece parçalı durumda bulunan muhalif içerisinde en geniş temsil gücüne sahip kanat olarak görülmekte olan Muhalif ve Devrimci Güçler Ulusal Koalisyonu, Cenevre görüşmeleri temelinde rejimin yetkilerinin geçici bir yönetime devredilmemesi durumunda Şam yönetimiyle masaya oturmayacaklarını açıklayarak toplantıya katılmadı.

Toplantıda Rusya adına bulunan Dışışleri Bakanı Sergey Lavrov terörizm tehdidiyle savaşmak için taraflara güç birliğine gidilmesi çağrısı yaptı. Terörle mücadelenin ulusal birliği sağlamak adına bir araç olabileceğini belirtti. Toplantının öncesinde Rusya'nın tarafları bir araya getirme planına destek verdiğini açıklamış olan ABD Dışışleri Bakanı John Kerry, görüşmeler sırasında Suriye meselesinin ABD için ön planda olduğunu vurgulayan fakat rejim değişikliğinden bahsetmeyen bir açıklama yaparak ABD'nin konuya olan bakışını açık şekilde ortaya koydu.

B3) ABD ordusu, Suriye'nin Kobani kentinin IŞİD militanlarından geri alındığını resmen duyurdu. IŞİD bir video yayımlayarak Kobani'den geri çekildiğini doğruladı fakat kente yeniden saldırı tehdidinde bulundu.ABD Savunma Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada koalisyon güçlerinin havadan destek sağladığı Kürt güçlerinin kenti geri almayı başardığı fakat bu başarının örgüte karşı sürdürülen savaşın kazanıldığı anlamına gelmediği belirtildi.

Pentagon'dan gelen açıklama örgütün Kobani'den çekilişı takiben beklenmedik şekilde Kerkük'ün güneyinde peşmerge karargahlarına ve Musul'daki mevzilere eş güdümlü saldırılar düzenlemesiyle doğrulanmış oldu. Kerkük'te yapılan saldırılarda peşmerge güçleri komuta kademesinden rütbeli personel dahil olmak üzere önemli kayıp verdi. Musul'daki saldırılar geri püskürtüldü.

B4) Lübnan'ın güneyinde İsrail'in işgali altındaki sınır bölgesi Şebaa Çiftlikleri'nde devriye gezen İsrail askeri aracına Hizbullah tarafından yapılan tanksavar füze saldırısında 2 askerin öldüğü, 7 askerin de yaralandığı açıklandı. Hizbullah, üstlenmiş olduğu saldırıyı İsrail'in, Suriye'de örgütün bir konvoyuna düzenlediği saldırıya misillemede bulunmak amaçlı gerçekleştirdiğini duyurdu. İsrail'in karşılık olarak güney Lübnan'daki

çeşitli sınır noktalarına gerçekleştirdiği saldırılarda, bir Birleşmiş Milletler Barış Gücü (UNIFIL) askeri öldü. Lübnan Dışişleri Bakanlığı, İsrail'in Lübnan topraklarına düzenlediği saldırının, Lübnan'ın toprak bütünlüğünün, BM sözleşmeleri ile BM Güvenlik Konseyi (BMGK) kararlarının ve uluslararası kanunların ihlali olduğunu belirterek BMGK'ne şikayet dilekçesi sundu.

B5) Brüksel'de gerçekleştirilen AB Dışişleri Bakanları toplantısında, Rusya'ya yönelik yaptırımların süresinin uzatılmasına yönelik hazırlanan taslak bildiriye, dışişleri bakanları AB Komisyonu'ndan yeni tedbirler alınması, yaptırımların süresinin Eylül 2015'e uzatılması ve yaptırım listesine yeni isimlerin eklenmesi talep edildi. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standart & Poors, ekonomik yaptırımlar ve petrol fiyatlarındaki düşüş ile yavaşlayan ekonomiye bağlı olarak Rusya'nın kredi notunu yatırım yapılabilir düzeyin altına düşürdü. Ülkenin kredi notu BBB- seviyesinden BB+ seviyesine çekildi.

C) TÜRKİYE

C1) Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan, Afrika gezisinden dönüş yolculuğu sırasında önemli açıklamalarda bulundu. Cumhurbaşkanı, Suriye'nin kuzeyindeki Kürt bölgesinde yaşananlara ilişkin rahatsızlığını dile getirdi, tartışılmakta olan başkanlık sistemini ve düşürülmesine gündemde olan yüzde 10 seçim barajını çok açık ifadelerle savundu. Erdoğan yapmış olduğu açıklamada Suriye'de Irak'ta yaşananlara benzer olayların ortaya çıkmasını istemediğini, Irak'ın kuzeyine bulunan Irak Kürdistan Bölgesi Yönetimi'ne (IKBY) benzer bir yapılanmanın Suriye'nin kuzeyinde doğmasının Türkiye için kabul edilemez olduğunu ve bunun bölge için de bir istikrarsızlaştırıcı unsur olabileceğini belirtti. ABD'ye Türkiye tarafından sunulan üç temel şart olduğunu, bunlardan yasak bölge ile güvenli bölgenin müzakere masasından kalktığını yalnızca eğitim-donat programı üzerine görüşmelerin yürütüldüğünü fakat bu şekilde ülkede kalıcı bir çözümün oluşturulamayacağını ifade etti.

C2) TC Merkez Bankası'nın siyasi baskılar nedeniyle erken faiz indirimi yapabileceğine dair oluşan beklentiler sonucunda Türk Lirası'nda son dönemde meydana gelen değer kaybı hız kazandı. Merkez Bankası ile Cumhurbaşkanı Erdoğan arasında bir süredir devam etmekte olan faiz konusundaki tartışma tarafların karşılıklı olarak gerçekleştirdiği açıklamalarla devam etti. Faiz oranlarının aşağıya çekilmesi için enflasyonun aşağıya düşmesinin gerekli olduğu yönündeki Merkez Bankası açıklaması, Cumhurbaşkanı Erdoğan tarafından tepkiyle karşılandı.

SONUÇ- Değerlendirme ve Öneriler

İŞİD'in, Kobani'de aldığı ağır yenilginin ardından kendisini yeniden konsolide etme gayreti içerisinde olduğu değerlendirilmektedir. Kobani üzerinde uzun süreli baskısına rağmen, örgütün kenti ele geçiremeyişi, Peşmerge güçleri karşısında geri çekilmek durumunda kalmaları ve koalisyonun hava saldırıyla ağır kayıplar vermiş olması, hem askeri hem de psikolojik olarak örgütü yaralamış olmakla beraber aynı zamanda bir prestij kaybına da yol açmış durumda bulunuyor.

Japon gazetecilerin öldürülmesi ve Ürdünlü pilotun infaz edilmek üzere hazır tutuluyor olması örgütün dikkat çekme gayreti olarak okunmaktadır.

Kobani’de alınan yenilgi, Irak’ın kuzey bölgesine yönelik örgütün saldırılarının geri püskürtülmesi IŞİD’in bölgedeki varlığı noktasında bir dönüm noktası olmasa da belli ölçüde gerileyiş olarak görülmektedir fakat örgütün aldığı bu darbelerin örgütün yenilgiye uğratıldığı anlamına gelmediğinin altını çizmek gerekmektedir.

Örgütün ve uzantılarının Lübnan, Ürdün ve Mısır’ın Sina bölgesindeki kendini göstermesi bu tez destekler niteliktedir. Türkiye yakın sınırı çevresinde ve ülke içerisinde örgütün varlığının sonlandığını da söylemek mümkün değildir. Dolayısıyla örgüt özellikle sosyolojik ve siyasi bir gerçeklik olması itibariyle Ortadoğu bölgesi için olduğu kadar Türkiye için de bir tehlike olmayı sürdürmektedir.

Türkiye ülkeden IŞİD’e katılanların kontrolü ve yabancı savaşçıların sınır geçişlerinin sınırlandırılması konularında mesafe kaydetmiş olsa da bu başlıklarda tam kapsamlı bir başarıya erişememiş durumda bulunmaktadır. Bu hususlardan daha hayati bir konu ise köktenci anlayışın yayılmasına imkan sağlamayacak zeminin oluşmamasına dikkat etmektir. Bölgede IŞİD, Nusra ve benzeri örgütlerin bu zemin üzerinde var oldukları bilinmektedir. Sıkıştıkça saldırganlıkları da artan bu örgütlerin her ne kadar kendilerini doğrudan karşıda almakta çekinceli davranıyor olsa da Türkiye’yi hedef almayacaklarının garantisi bulunmamaktadır.